ukj. Tartus mõrvaohvrina. — T. võttis agaralt osa üliõpilaskondlikust tegevusest, ms. Üliõpilaskonna Edustuse abiesimehena 1931—32 ja esimehena 1932 ja 1935—36; ta algatas koguteose „Tartu üliõpilaskonna ajalugu“ (Tartu, 1932; sisaldab ms. temalt kaks kirjutist Tartu üliõpilaskonna kohta a-il 1802—89 ja Eesti iseseisvusajal) väljaandmise mõtte, oli aktiivselt tegev rahvusliku ja omakultuuri propaganda, üliõpilaskonna omaabi ja akadeemilise haritlaskonna koondava organiseerimise alal. Rahvusliku keskerakonna peasekretärina 1932—33 Tallinnas võttis T. innukalt osa poliitilisest elust. T. on avaldanud veel „Rahvuse olu ja rahvuslus“ (Eesti Üliõpilaste Seltsi album X; ka eribrošüürina, Tartu, 1934), „Rahvuspsühholoogia võimalustest“ („Looming“ 1935), „Eesti välispoliitika“ („Akadeemia“ 1937), peale selle kirjutisi „Üliõpilase käsiraamatus“ (Tartu, 1931), „Üliõpilaslehes“, „Akadeemias“, „Postimehes“ jm. T-lt on käsikirjas säilinud paar meetodi- ja kompositsioonikindlat uurimust üldise ajaloo, filosoofia ja sotsioloogia alal; neist jäi ulatuslikuna kavatsetud väitekiri ajaloolise kausaalsuse teooriast lõpule viimata.

Post. 1939, nr. 278 (P. Tarvel); „Akadeemia“ 1939, nr. 5/6 (J. Ots); Õitsituled XVII (1939; J. K[itsberg]; „Üliõpilasleht“ 1936, nr. 6 (E. K[ull]). *T.*

***TÕNISSON, Jaan**, riigimees, ajakirjanik ja ühistegelane. — T. jõudis Lääne-Euroopast kodumaale tagasi 1919. a. märtsis (mitte veebr-s); ta oli välisministri kt. O. Strandman'i (vt. ka *Suppl.*) valitsuses juunist nov-ni 1919. II Riigikogus loodi T-i juhtimisel rahvaerakonna, kristliku rahvaerakonna ja rahvusvabameelsete rühmadest demokraatlik blokk (1923—25). Ta on olnud ka IV ja V Riigikogu liige. Majanduskriisi tagajärjel ja sellest tingitud linna ja maa vahekorra teravnemise pinnal ühinesid T-i aktiivsel kaastööl okt-i lõpul 1931 rahvaerakonna ja kristliku rahvaerakonna riigikogurühmad, vastasnähtusena agraarrühmade ühinemisele. Ühendatud rahvaerakondade rühmaga liitusid jaan-s 1932 ka tööerakond ja majandusrühm ühiseks rahvuslikuks keskerakonna riigikogurühmaks; apr-s 1932 peetud kongressil viidi lõpule nende erakondade ühinemine rahvuslikuks keskerakonnaks, kelle liidriks oli algusest peale T. Välisministriks T. oli K. Päts'i valitsuses veebr-st 1931 veebr-ni 1932 ja J. Teemant'i (vt. neid ka *Suppl.*) valitsuses veebr-st juulini 1932. T. kui välisministri juhtimisel jõuti 1931. a. lõpul kokkuleppele nn. uussakslastega (147 rüütlimõisa-omanikuga, kes olid astunud Saksa riikkondsusse pärast Maaseaduse jõustumist) neilt võõrandatud mõisade eest tasu maksmise asjus. Mais 1932 sõlmiti Eesti ja Nõukogude-Vene vahel mittekallaletungileping. T. võttis ministriks oleku ajal Eesti delegatsiooni juhatajana osa Rahvasteliidu istungeist, kus esines ka kõnedega, ms. A. Briand'i poolt esitatud Euroopa ühendamise kava kohta. Juulist 1932 maini 1933 toimis T. V Riigikogu esimehena. Seoses käsiloleva Põhiseaduse muutmise aktsiooniga ja eriti võitlusega kroonikursi pärast lahkusid rahvuslikku keskerakonda kuuluvad ministrid A. Anderkopp ja H. Kukke (vt. neid *Suppl.*) apr-s 1933 K. Päts'i valitsusest, põhjendades endi lahkumist valitsuse positiivse majanduspoliitika puudumisega. Sellega esilekutsutud kriisi tagajärjel arenesid lahkhelid erakondade vahel Riigikogus suureks, mistõttu kujunesid ümber ka erakondade jõuvahekorrad. Mais 1933 moodustas T. riigivanemana uue valitsuse, kuhu kuulusid ministrid rahvuslikust keskerakonnast, asunikkude ja parteitute hulgast. Asunikkude tõmbamisega T-i valitsuse pooldajaks lõhenes ühendatud põllumeestekogude ja asunikkude koondis uuesti kaheks iseseisvaks erakonnaks. Vastasrinna obstruktsiooni tõttu ei saanud valitsus esineda deklaratsiooniga Riigikogus ja pidi leppima töökava avaldamisega ajakirjanduses. Juba naelsterlingi kullaaluselt nihkumise (sügisel 1931) järel oli Eestis kerkinud päevakorrale vääringupoliitika, mis arenes pinguldunud võitluseks K. Päts'i, J. Teemant'i ja eriti K. Eenpalu (vt. ka *Suppl.*) valitsuse ajal krooni senise kursi hoidjate ja selle langetajate vahel, Rahvaerakonnas, kus kroonikursi hoidmist pooldati veel 1932, mil langetajail oli enamus ainult asunikkude hulgas, teostus majanduskriisi survel vääringupoliitika suhtes pööre 1933. a. alguses. T-i valitsusel tuli tööle asumisel pöörata suuremat tähelepanu propagandale Põhiseaduse muutmise eelnõu kasuks. Põhiseaduse parandamist presidendiinstituudi loomise suunas oli T. juba varemini tarvilikuks pidanud. 1923. a. arutati

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 346